

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Οι θέσεις του αρθρογράφου για τη δύναμη της τηλεόρασης και την επιρροή που μπορεί να ασκήσει στο κοινό περιλαμβάνονται στις παραγράφους 3 - 6 του Κειμένου 1. Ο αρθρογράφος υποστηρίζει ότι:

- ο σύγχρονος άνθρωπος αισθάνεται την τηλεόραση ως κάτι οικείο, ως κομμάτι του σπιτιού του·
- τόσο οι πολιτικοί όσο και οι διανοούμενοι επικρίνουν την τηλεόραση, αφού πρώτα της έχουν προσδώσει διαφορετική αξία, από αυτή που πράγματι έχει·
- αποτελεί υπερτίμηση της τηλεόρασης να θεωρήσει κανείς πώς κατευθύνει τον πολίτη, εφόσον το κοινό έχει τα δικά του κριτήρια, με πρώτο και κύριο την οικονομική του κατάσταση·
- ο ρόλος της τηλεόρασης, όσο σημαντικός και να είναι, τελειώνει όταν σταματά η λειτουργία της και αρχίζει η πραγματική ζωή.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η αναφορά στον Γκ. Φλομπέρ, στις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1, λειτουργεί ως παράδειγμα διανοουμένου που επικρίνει με σφοδρότητα ένα μέσο μαζικής ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, το οποίο αναπτύχθηκε στην εποχή του – συγκεκριμένα ο Φλομπέρ κατηγορούσε τις εφημερίδες ότι δεν καλλιεργούν την ευφυΐα των αναγνωστών τους και ότι διασπείρουν ανοησίες. Ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί το παράδειγμα του Φλομπέρ, για να στηλιτεύσει την στάση ορισμένων πνευματικών ανθρώπων της δικής μας εποχής, οι οποίοι είτε περιφρονούν την τηλεόραση ως χαζή και ανούσια είτε κινδυνολογούν για το μέγεθος της επιρροής και της παρεμβατικότητάς της.

Με αυτόν τον τρόπο το παράδειγμα του Φλομπέρ εισάγει τον βασικό προβληματισμό του Κειμένου 1, δηλαδή αφενός την ελιτίστικη στάση απέναντι στο βασικό μέσο ψυχαγωγίας και ενημέρωσης της εποχής μας – την τηλεόραση – και αφετέρου την υπερτίμηση της επιρροής της προς το κοινό, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην αλληλουχία των νοημάτων του υπόλοιπου άρθρου. Ο αρθρογράφος, δηλαδή, αξιοποιεί την περιφρονητική στάση του Φλομπέρ απέναντι στις εφημερίδες – που στον σημερινό αναγνώστη προκαλεί θυμηδία – για να αποδώσει παραστατικά την ανάλογη στάση των σημερινών διανοουμένων (και πολιτικών) απέναντι στην τηλεόραση.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η λειτουργία του καθενός από τα σημεία στίξης έχει ως ακολούθως:

α) - *μολονότι παραμένει ένας μεγάλος διανοητής*

- *αλλά αυτό θα ήταν ένας προβληματισμός π.χ. για τον Φλομπέρ, ο οποίος πέθανε χωρίς να δει τηλεόραση*
- η μονή παύλα, στο τέλος της περιόδου, εισάγει στον λόγο ένα δευτερεύον σχόλιο του αρθρογράφου που συμπληρώνει το προηγούμενο νόημα· στην πρώτη περίπτωση το σχόλιο ότι ο Φλομπέρ είναι μεγάλος διανοητής λειτουργεί αντιθετικά προς τα προηγούμενα, ενώ στη δεύτερη η υπόθεση για το ποια θα ήταν η στάση του Φλομπέρ απέναντι στην τηλεόραση λειτουργεί εμφατικά προς τα προηγούμενα.

β) *«χαζοκούτι»*

- τα εισαγωγικά στο σημείο αυτό περιλαμβάνουν συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας και εκφέρουν γλωσσικά έναν μειωτικό για την τηλεόραση χαρακτηρισμό. Χρησιμοποιούνται για να διαμορφώσουν ύφος ειρωνείας και σαρκασμού.

γ) *(και πάλι καλά, διότι ποιος ξέρει τι θα έλεγε εναντίον της)*

- Η παρένθεση περιλαμβάνει ένα άκρως υποκειμενικό και καθόλου απαραίτητο, σε σύγκριση με τα κύρια νοήματα, σχόλιο του αρθρογράφου. Συμβάλλει στη διαμόρφωση των ειρωνικών και σαρκαστικών υφολογικών τόνων στο κείμενο.

δ) *από τους διανοουμένους: και οι μεν και οι δε δίνουν στο μέσο διαφορετική αξία από αυτή που έχει.*

- Η άνω και κάτω τελεία χρησιμοποιείται, για να εισάγει στον λόγο μία βασική λεπτομέρεια, η οποία αποσαφηνίζει τη θέση που εκφράστηκε στα αμέσως προηγούμενα· συγκεκριμένα, εισάγει στον λόγο το κοινό σημείο που εντοπίζει ο

αρθρογράφος στην επικριτική στάση πολιτικών και διανοουμένων απέναντι στην τηλεόραση.

Τα παραπάνω σημεία στίξης διανθίζουν τον λόγο και εμπλουτίζουν το ύφος του κειμένου, το καθένα με τον δικό του τρόπο. Η βασική τους λειτουργία είναι η ανάδειξη του σχολίου, της ειρωνείας και του σαρκασμού, δηλ. όλων εκείνων του στοιχείων που αίρουν το κείμενο πάνω από το επίπεδο της απλής παράθεσης απόψεων και διεγείρουν ανάλογα την προσοχή του αναγνώστη.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Τα «κεφάλια» που αναφέρονται στο Κείμενο 2 αντιπροσωπεύουν, φυσικά, τους ανθρώπους: όλο το ποίημα εδράζεται πάνω σε αυτή τη βασική συνεκδοχή που αναλύεται ως το μέρος (κεφάλι) να αντιπροσωπεύει το όλον (άνθρωπος).

Τα «κεφάλια» αυτά, δηλαδή οι άνθρωποι, διακρίνονται περαιτέρω σε 4 βασικές κατηγορίες:

- Πρώτον είναι αυτά που λάμπουν και εκτοξεύονται, με τις σκέψεις και τις ιδέες τους, προς τον ουρανό (στ. 1-4, αλυσιδωτές μεταφορές: *λάμποντα / βέλη αναστάσιμα* και εύστοχα τοποθετημένα επίθετα, που σχηματίζουν μεταφορές: *ωραίες, στρογγυλές*) – είναι οι διανοούμενοι, οι πρωτοπόροι της σκέψης, οι άνθρωποι που οικοδομούν τον πολιτισμό.
- Στη συνέχεια έρχονται τα σάπια «κεφάλια» που είναι γεμάτα μόνο από χαρτονομίσματα (στ. 5-7, μεταφορές), δηλαδή οι διεφθαρμένοι και φιλοχρήματοι ή όσοι σκέπτονται και επιδιώκουν μόνο το κέρδος.
- Τρίτη στη σειρά επισημαίνονται τα «κεφάλια» που λειτουργούν μόνο με βάση τα ένστικτά τους στο κατώτερο, ζωώδες επίπεδο, και γίνονται πονηρά σαν ζώα – όχι όμως σαν τα μεγάλα και δυνατά ζώα αλλά σαν τα ανίσχυρα κι ασήμαντα μυρμήγκια (στ. 8-10 «*γεμάτα ζώα*»: μεταφορά, «*πονηρά μυρμήγκια*»: παρομοίωση με παράλειψη του εξομοιωτικού).
- Τέλος, ως τέταρτη κατηγορία «κεφαλιών» επισημαίνονται αυτά που δεν λειτουργούν ισορροπημένα στον κόσμο και στη ζωή, αλλά είναι γεμάτα σκιές και παραληρήματα (στ. 11-15, μεταφορά: «*γεμάτα πέμπτη σκιά*», αλληγορία: «*παραληρώντας, εκλιπαρώντας ...*»).

Το ποιητικό υποκείμενο επισημαίνει, στους 3 τελευταίους στίχους του ποιήματος, ότι όλες οι κατηγορίες «κεφαλιών», δηλ. ανθρώπων, υπόκεινται στη συντριπτική επίδραση του χρόνου – Κρόνου που πάντοτε «τρώει» τα παιδιά του και προκαλεί τον

τρόμο (στ. 16-18: να προσεχθεί η συμβολική χρήση του μυθολογικού στοιχείου και τα άφθονα ηχητικά σχήματα – παρηχήσεις ανάμεσα στα κ, χ και κ, τ, εναλλαγές υγρών και έρρινων συμφώνων με το φωνήεν ο κ.λπ.).

Από το σημείο αυτό και εξής οι μαθητές / οι μαθήτριες μπορούν να απαντήσουν πώς αντιλαμβάνονται οι ίδιοι / οι ίδιες την επίδραση του χρόνου στη ζωή των ανθρώπων, ανάλογα με τον παραστατικό τους κύκλο και τα βιώματά τους.